

Metsähallituksen luontopalvelut

Vuosikertomus 2004

METSÄHALLITUS

Metsähallituksen hallinnassa olevat kansallis- ja luonnonpuistot, erämaa-alueet ja retkeilyalueet sekä valtion yleiset vesialueet

Sisällys

Luontopalvelujohtajan katsaus 3

Metsähallituksen luontopalvelut 4

Parhaat retkikohteet uudessa verkkopalvelussa 5

Merenkurkun saaristo ehdolle maailmanperintöluetteloon 8

Lajistoseivityksissä löytyi paljon uusia lajeja 10

Paahdealueiden hoidolla turvataan monen lajin ainoat esiintymät 12

METSOsta apua suojelualueiden metsäluonnolle 14

Juha Paso

Ruohokanukka (*Cornus suecica*)

Toimitus: Liisa Nikula
Graafinen suunnittelu: Marianne Katainen
Kannen valokuva: Jaakko Kullberg – Örön saarella Dragsfjärdissä tehtiin harvinaisia hyönteislöytöjä.
Takakannen valokuva: Metsähallitus 2004 – Meribiologi Minna Boström inventointityössä Merenkurkun saaristossa.

Metsähallitus, luontopalvelut
 PL 94 (Vernissakatu 4), 01301 Vantaa
 Puhelin 0205 64 100
 Telefax 0205 64 4350
 www.metsa.fi, www.luontoon.fi

F.G. Lönnberg, Helsinki 2005
 4 000 kpl, painettu ympäristöystävälliselle paperille
 ISBN 952-446-447-0

Luontopalvelujohtajan katsaus

Metsähallituksen luontopalvelut hoitaa kansallisia ja luonnonpuistoja, muita luonnonsuojelualueita, erämaa-alueita sekä valtion retkeilyalueita maamme luonnonarvojen säilyttämiseksi ja jokamiesretkeilijän palvelemiseksi. Hoidossamme ovat myös valtion omistuksessa olevat merialueiden ja järvien yleiset vesialueet. Samalla luontopalvelut työllistää ja luo mahdollisuuksia luontomatkailulle ja tieteelliselle tutkimukselle sekä edistää Metsähallituksen talousmetsien kestäväää käyttöä. Toiminnan tavoitteista päättää vuosittain eduskunta ja niitä täsmentävät luonnonsuojelutehtäviä ohjaava ympäristöministeriö sekä retkeilypalvelutehtäviä ohjaava maa- ja metsätalousministeriö.

Metsähallituksen luontopalvelujen vuotta 2004 luonnehtivat kansainvälistyminen, suurten kotimaisten hankkeiden toteutus sekä aivan loppuvuoteen ajoittuneet yllättävät käänneet Metsähallitusta koskevan lainsäädännön uudistamisessa.

Metsähallituksen järjestämässä kansainvälisessä evaluoinnissa arvioitiin Suomen luonnonsuojelualueiden hoidon tehokkuutta ja vaikuttavuutta. Tulosten mukaan Suomen suojelualueet ovat yleisesti hyvin hoidettuja. Kansainvälisistä huippuasiantuntijoista koostunut evaluointiryhmä esitti lukuisia suosituksia toiminnan kehittämiseksi.

Metsähallitus järjesti mittavan lähialueyhteistyön ohella poikkeuksellisen paljon kansainvälisiä suojelualueiden hoitoon liittyviä kokouksia Suomessa. Toukuussa järjestettiin Saaristomerellä yhteistyössä kansainvälisten järjestöjen kanssa seminaari meriluonnon suojelusta. Kesäkuussa Savonlinnassa olivat koolla ensin maailman suojelaluejärjestelmien johtajat (World Protected Area Leadership Forum) ja sitten Maailman luonnonsuojeluliiton (IUCN) suojelualuekomission (WCPA) johtoryhmä. Rovaniemellä järjestettiin yhdessä mm. Metsäntutkimuslaitoksen kanssa kansainvälinen suojelualueiden kävijäseurantaan keskittynyt konferenssi. Metsähallitus osallistui myös biodiversiteettisopimuksen (CBD) osapuolikokoukseen, jossa hyväk-

syttiin sitova suojelualueita koskeva kansainvälinen työohjelma.

Etelä-Suomen metsien monimuotoisuutta koskevat METSO-ohjelman tavoitteet saavutettiin ja kurottiin umpeen myös aloitusvuoden rästejä metsien ja soiden ennallistamisessa. Ennallistamistoimien laatua valvottiin sekä sisäisesti että erillisen seurantatyöryhmän tuella.

Metsähallitus valmisteli myös luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun kehittämiseksi laaditun Vilmatoimintaohjelman siltä edellyttämät raportit ympäristö- ja maa- ja metsätalousministeriöille sekä erillisen veneilyn peruspalvelujen kehittämissuunnitelman. Suunnitelmien toteutus loisi arvion mukaan tuhansia työpaikkoja ja tuottaisi aluetalouteen satoja miljoonia euroja.

Vuoden mittaan jatkui kenttähenkilöstön koulutus, jonka tuloksena 55 luontovalvojaa sai erikoisammattimiehen pätevyuden.

Metsähallituslain mukaisesti luonnonsuojelun tulosalueesta tuli vuoden 2005 alussa julkisten hallinto-tehtävien yksikkö eli luontopalvelut, jonne koottiin kaikki Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät aina uitosta siemenhuoltoon ja maastoliikenne-, metsästy- ja kalastuslupapäätöksiin.

Lissa Nikula

Rauno Väisänen

Rauno Väisänen

Metsähallituksen luontopalvelut

Metsähallitus hoitaa ja käyttää valtion omistamia maa- ja vesialueita. Metsähallitus on valtion liikelaitos, jolla on liiketaloudellista toimintaa ja julkisia hallintotehtäviä. Julkisia palvelutehtäviä, joiden rahoitus tulee pääosin valtion budjetista, ovat luonnon suojelu ja kansalaisille tuotettavat retkeilypalvelut sekä uittoon, siemenhuoltoon ja eräasioihin liittyvät tehtävät. Metsähallituksen luontopalvelujen organisaatioon kuuluu kuusi alueyksikköä sekä keskusyksikkö.

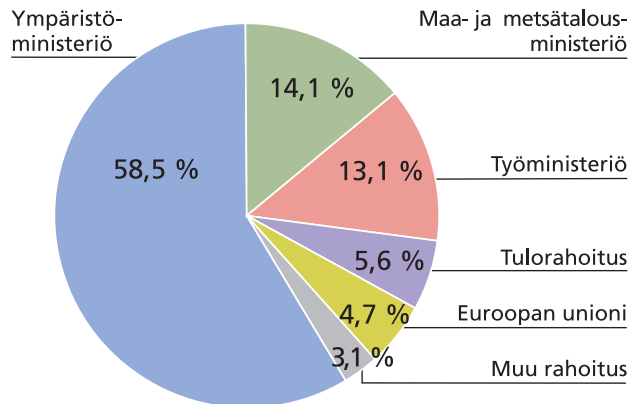
Metsähallituksen luontopalvelut hoitaa suurinta osaa luonnonsuojeluun ja retkeilyyn varatuista valtion omistamista alueista ja ohjaa niiden käyttöä. Vuonna 2004 hoidossamme oli yhteensä 38 367 km² maa- ja 31 381 km² vesialueita. Yhteensä alueita oli 69 748 km². Vuonna 2004 maa-alueiden pinta-ala kasvoi runsaat 1 000 km².

Lisäksi suojelemme ja seuraamme uhanalaisten lajien esiintymiä Metsähallituksen alueilla. Vastaamme maa-

Metsähallituksen lakisääteiset luonnonsuojelualueet, erämaa-alueet, valtion retkeilyalueet, virkistysmetsät, suojelualuevaraukset sekä yleiset vesialueet 31.12.2004.

Aluetyyppi	Lukumäärä	Pinta-ala, km ²
Kansallispuistot	34	8 163
Luonnonpuistot	17	1 508
Soidensuojelualueet	173	4 526
Lehtojensuojelualueet	49	11
Muut luonnonsuojelualueet*)	192	828
Metsähallituksen päätöksellä perustetut	24	8
Lakisääteiset luonnonsuojelualueet yhteensä	489	15 044
*) sisältää Metsähallitukselle siirtyneet yksityiset luonnonsuojelualueet		
Suojeluohjelmien suojelualuevaraukset		7 875
Erämaa-alueet	12	14 904
Valtion retkeilyalueet	7	355
Virkistysmetsät	99	1 644
Muut alueet yhteensä		24 778
Yleiset vesialueet (em. ulkopuolella)		24 320

Metsähallituksen luontopalvelujen rahoituslähteet vuonna 2004 (36,5 milj. euroa)

kotkan, saimaannorpan ja useiden muiden uhanalaisten lajien suojelusta ja kannan seurannasta koko maassa. Tuotamme maksuttomia retkeilypalveluja jokamiehenoikeudella luonnossa liikkuville. Vuoden 2005 alusta julkisiin palvelutehtäviimme kuuluu myös metsäpuiden siemenhuoltoon ja varmuusvarastointiin, metsästyksen ja kalastukseen sekä uittoon liittyviä tehtäviä.

Metsähallituksen luontopalvelut osallistuu kansainväliseen luonnonsuojelutoimintaan ja edistää kokeilu- ja tutkimustoimintaa, joka tukee luonnon biologisen monimuotoisuuden säilyttämistä.

Metsähallituksen luontopalvelujen toimintaan käytettiin vuonna 2004 yhteensä 36,5 miljoonaa euroa. Kasvu edelliseen vuoteen verrattuna oli lähes 14 %. Luontopalvelujen kokonaistyöpanos oli 609 henkilötyövuotta, mikä on 6,8 % enemmän kuin vuonna 2003. Vuoden 2004 lopussa Metsähallituksen luontopalveluisa työskenteli 318 vakinaista henkilöä. Määräaikaisten työntekijöiden työpanos oli vajaa puolet kokonaistyöpanoksesta ja määräaikaisina oli vuoden mittaan kaikkiaan 798 henkilöä.

Parhaat retkikohteet uudessa Luontoon.fi-verkkopalvelussa

Metsähallituksen luontokeskukset, palvelupisteet ja muut opastuspaikat jakavat tietoa luonnosta ja lähialueiden retkeilymahdollisuuksista. Erilaiset tapahtumat ja näyttelyt ovat 22 luontokeskuksemme ja -talomme ohjelmistossa. Niistä saa tietoa myös Metsähallituksen kaikista palveluista. Vuoden 2004 lopussa luontokeskuksia, -taloja ja palvelupisteitä oli 26 ja niissä vieraili yhteensä 761 500 kävijää. Hoidosamme on myös noin 12 500 km erilaisia reittejä, joista retkeilyreittejä on noin 3 600 km ja vesireittejä 930 km. Polttopuita toimitetaan lähes 2000 kohteelle ja jätteenkeruuta tehdään yli 700 pisteestä.

Metsähallitus avasi maaliskuun alussa luonnossa liikkujille uuden, kattavan Luontoon.fi-verkkopalvelun. Palvelu julkaistiin ruotsinkielisenä nimellä Utinaturen.fi. Verkkopalvelu toimii porttina Suomen luontoon. Palvelussa on luontoretkikohteita: kansallispuistoja, valtion retkeilyalueita, erämaa-alueita ja muita retkeilyyn sopivia alueita valtion maalla.

Sopivan kohteen löytyminen Luontoon.fi-sivustosta on tehty helpoksi monipuolisen hakupalvelun avulla. Palvelun tavoitteena on esitellä myös muiden organisaatioiden hoitamia kohteita. Julkaisuhetkellä palvelusta löytyi Metsäntutkimuslaitoksen hoidossa oleva Kolin kansallispuisto.

Palvelun ajantasaisuus ja kohteiden monipuoliset kuvaukset ovat paikallisten asiantuntijoiden työn tulosta. Luontoon.fi-verkkopalvelu tarjoaa luontoretkeä suunnittelevalle tuoretta tietoa tapahtumista, näyttelyistä ja muusta tarjonnasta.

Metsä.fi-verkkosivustossa julkaistiin pohjoissaameksi osio, josta saa tietoa Ylä-Lapin aluetta koskevien asioiden lisäksi myös ajankohtaisia asioista ja Metsähallituksen toiminnasta. Samalla aloitettiin myös saamenkielisen osion tuottaminen Luontoon.fi-palveluun.

Itämeren suojelusta valmistui kolme eri kohderyhmille suunnattua lyhytelokuvaa, joiden kielinä on suomi, ruotsi ja englanti. Ihmeellinen Itämeri selvittää lapsille pinnan alaisen luonnon ihmeitä tarinan keinoin.

Metsähallitus 2004

Korvameduusa ja muut Itämeren ihmeet ovat nähtävissä rannikkoalueen luontokeskuksissa esitettävissä elokuvissa.

Saaristomeren luonnosta kertova Jääkauden lapsi on suunnattu kansallispuistossa veneileville. Roolistamme meriluonnon hoitajana kertoo elokuva Metsähallitus merellä. Elokuvat teki tuotantoyhtiö DocArt.

Euroopan kansallispuistopäivänä 24.5. järjestettiin jälleen yleisötapahtumia luontokeskuksissa kautta maan. Aiheena oli Luonnon monimuotoisuus – biologiasta geologiaan. Kansallispuistopäivänä avattiin kiertonäyttely Jääkauden jäljet Hämeen ja Pallastunturin luontokeskuksissa. Näyttely tehtiin yhteistyössä Geologian tutkimuskeskuksen kanssa. Näyttelyn toteutti Mosa-tonttu Oy. Pohjoismaisen luonnonkukkien päivän 16.6. tapahtumia ja retkiä järjestettiin myös Metsähallituksen luontokeskuksissa.

Kesäkuussa järjestettiin Rovaniemellä kansainvälinen MMV2-konferenssi, jonka aiheena oli virkistys- ja suojelualueiden kävijäseuranta. Osallistujia oli noin 130 yli kolmestakymmenestä maasta. Seminaari järjestettiin yhteistyössä Lapin yliopiston, Metsäntutkimuslaitoksen, Arktisen keskuksen ja Rovaniemen ammattikorkeakoulun kanssa.

Lauhanvuoren kansallispuiston palaneen luontotornin tilalle rakennettiin uusi 22-metrinen torni, jonka huipulle kiipesi vuoden 2004 aikana noin 20 000 kävijää ihailemaan eteläisen Pohjanmaan ja pohjoisen Satakunnan upeita maisemia.

Leivonmäen kansallispuistossa tehtiin markkinatutkimus, jolla selvitettiin kysyntää ja kävijöiden toiveita. Monipuolinen luonto ja retkeilymahdollisuudet ovat sen mukaan puiston tärkeimmät vetonaulat. Evon retkeilyalueella Lammilla vietettiin 10-vuotisjuhlia.

Petkeljärven kansallispuistossa Ilomantsissa kunnostettiin puistonvartijan 60-luvulla valmistunut maja pihapiireineen alkuperäiseen asuunsa.

Kainuun luontokeskus sulki ovensa remontin vuoksi ja sen nimi vaihtui Luontokeskus Petolaksi, jonka toimintaa Suurpetotietokeskuksena valmistellaan EU-rahoitteisessa hankkeessa.

Pyhätunturin luontokeskukseen valmistui uusi multivisioesitys, joka esittelee Pyhätunturin ja Luoston alueen luontoa. Maaliskuun alussa 2005 aloittaneen laajentuneen Pyhä-Luoston kansallispuiston palveluja parannettiin Luoston alueella pystyttämällä vaellusluontopolulle uudet luonto-opasteet. Saariselällä sijaitseva Palvelupiste Kiehin muutti joulukuussa uuteen liikekeskus Siulaan. Kiehisen uusi näyttely esittelee Saariselän matkailukeskuksen lähiympäristön retkeilykohteita.

Rami Tuominiemi

Lauhanvuoren luontotornista näkee aina Pohjanlahdelle saakka.

Teijon retkeilyalueen palvelut paranivat merkittävästi, kun Teijon luontotalo avattiin huhtikuussa Matildanjärven tuntumassa. Kurjenrahkan kansallispuistoon puolestaan saatiin luontotupa, lintutorni, pitkospiuta ja liikuntaesteisten palveluja. Kansallispuiston opastustoimintaa kehitetään paikallisen Kurjenkello-nimisen yhdistyksen kanssa.

Metsähallituksen luontokeskusten, -talojen ja palvelupisteiden arvioidut käyntikerrat 2004

Hautajärven luontotalo	8 100
Hossan luontokeskus	44 000
Hämeen luontokeskus	17 000
Luontokeskus Kellokas	60 100
Kilpisjärven luontotalo	16 700
Koilliskairan luontokeskus	20 000
Nestori – Saimaan luontotalo	10 200
Oskari – Linnansaaren luontokeskus	13 700
Oulangan luontokeskus	69 000
Pallastunturin luontokeskus	34 000
Luontokeskus Petola (Kainuun luontokeskus)*	3 500
Pyhätunturin luontokeskus	34 800
Ruunaan luontotalo	15 600
Savukosken luontotalo	6 000
Seitsemisen luontokeskus	32 100
Siida – Ylä-Lapin luontokeskus	122 000
Sinisimpukan luontokeskus	19 900
Syötteen luontokeskus	31 000
Tammisaaren luontokeskus	26 000
Teijon luontotalo	16 000
Terranova – Merenkurkun luontokeskus	24 000
Tunturi-Lapin luontokeskus	26 100
Luontokeskukset ja -talot (22) yhteensä	641 700

*Oli kiinni osan vuotta remontin vuoksi

Palvelupiste Etiäinen	40 500
Ivalon palvelupiste	10 600
Palvelupiste Karhuntassu	56 200
Palvelupiste Kiehininen	12 500
Palvelupisteet (4) yhteensä	119 800

Kaikki (26) yhteensä 761 500

Kansallispuistojen arvioidut käyntikerrat 2004

Helvetinjärven kansallispuisto	32 000
Hiidenportin kansallispuisto	7 700
Isojärven kansallispuisto	9 000
Itäisen Suomenlahden kansallispuisto	15 000
Kauhanevan-Pohjankankaan kansa	6 000
Koloveden kansallispuisto	6 000
Kurjenrahkan kansallispuisto	20 000
Lauhanvuoren kansallispuisto	27 000
Leivonmäen kansallispuisto	7 000
Lemmenjoen kansallispuisto	10 000
Liesjärven kansallispuisto	16 000
Linnansaaren kansallispuisto	28 000
Nuuskion kansallispuisto	100 000
Oulangan kansallispuisto	173 000
Pallas-Ounastunturin kansallispuisto	125 000
Patvinsuon kansallispuisto	20 000
Perämeren kansallispuisto	7 200
Petkeljärven kansallispuisto	17 000
Puurijärven ja Ilosuon kansallispuisto	15 000
Pyhän-Häkin kansallispuisto	11 000
Pyhätunturin kansallispuisto	25 000
Päijänteen kansallispuisto	10 000
Repoveden kansallispuisto	65 000
Riisitunturin kansallispuisto	7 000
Rokuan kansallispuisto	20 000
Saaristomeren kansallispuisto	80 000
Salamajärven kansallispuisto	9 000
Seitsemisen kansallispuisto	40 000
Syötteen kansallispuisto	34 000
Tammisaaren saariston kansallispuisto	20 000
Tiilikajärven kansallispuisto	7 000
Torransuon kansallispuisto	20 000
Urho Kekkosen kansallispuisto	160 000
Valkmusan kansallispuisto	5 000
Kansallispuistot (34) yhteensä	1 153 900

Valtion retkeilyalueiden arvioidut käyntikerrat 2004

Evon retkeilyalue	50 000
Hossan retkeilyalue	42 000
Iso-Syötteen retkeilyalue	24 000
Kylmäluoman retkeilyalue	34 000
Oulujärven retkeilyalue	25 500
Ruunaan retkeilyalue	115 000
Teijon retkeilyalue	60 000
Valtion retkeilyalueet (7) yhteensä	350 500

Mustasaaren kunta

Merenkurkku on ensimmäinen Suomesta ehdotettu luonnonperintökohde.

Merenkurkun saaristo ehdolle maailmanperintöluetteloon

Metsähallituksen luontopalvelut hoitaa lähes kaikkia valtion maille perustettuja luonnonsuojelualueita. Myös pohjoiset erämaa-alueet, valtion retkeilyalueet ja luonnonsuojeluohjelmiin kuuluvat, suojelukohteiksi varatut alueet ovat hoidossamme. Vastuullamme on lisäksi 19 virkistymetsää. Alueiden hoitoa ja käyttöä ohjataan hoito- ja käyttösuunnitelmilla.

Luontopalveluiden hoitamien kohteiden rakennusten, rakenteiden ja reittien tietoja vietiin uuteen REISKA-paikkatietojärjestelmään vuoden 2004 aikana. Paikkatietojärjestelmästä saa työn valmistuttua ajantasaista tietoa kohteittain tai rakennelajeittain. Uusi järjestelmä tukee jatkossa myös teemakarttojen tekoa.

Vuoden 2004 aikana valmistui hakemus Merenkurkun saariston liittämiseksi UNESCO:n maailmanperintöluetteloon geologisista perusteista. Hakemus toimitettiin ympäristöministeriölle syksyllä 2004.

Hoitamiamme valtion luonnonsuojelu- ja muiden erityisalueiden suunniteluun saatiin yhtenäinen ohjeistus. Vuoden 2004 aikana valmistui useita hoito- ja käyttösuunnitelmia mm. Mikkelinsaarten alueelle Merenkurkussa, Evon retkeilyalueelle Lammilla, Siikalahden luonnonsuojelualueelle Parikkalassa, Kurjenrahkan kansallispuistolle, Hossan, Oulujärven, Kylmäluoman ja Iso-Syötteen retkeilyalueille Oulun läänissä, viidelle soidensuojelualueelle Keski-Lapin alueella sekä Kaldoaivin, Tarvantovaaran ja Pöyrisjärven erämaa-alueille.

Yhteistyö Rikosseuraamusviraston kanssa laajeni, kun Aulangon luonnonsuojelualueen puistometsää ja vanhoja rakennuksia kunnostettiin vankityönä. Nuuk-sion kansallispuistossa taas tehtiin huolto- ja luonnonhoitotöitä.

Metsähallituksen laatiman Länsi-Suomen luonnonvarasuunnittelun yhteydessä tehtiin merkittäviä suojele-

ratkaisuja. Suojelumetsiksi muuttui kaikkiaan 63 erillistä kohdetta, yhteensä 24,5 km² maata ja 6,1 km² vesialueita. Suurin näistä on Yläneen kunnassa sijaitseva puolustusvoimien käytössä oleva Raasin harjoitusalue.

Vedenalaisen luonnon tärkeiden elinympäristöjen selvittämiseksi ja alkavaa rannikoiden inventointihan- ketta varten tehtiin kesällä 2004 sukelluksia Merenkur- kun matalilla vesialueilla. Inventoijille annettiin myös sukelluskoulutusta yhdessä paikallisten sukellusharrasta- jien kanssa.

Keski-Pohjanmaan rannikolla sijaitsevan Lohtajan Vattajanniemen 10 kilometrin pituiset dyynialueet ovat Skandinavian laajimmat. Puolustusvoimat käyttää aktiivisesti Vattajanniemen ampuma- ja harjoitusalueita eri aselajien ammuntoihin. Metsähallitus on alueen haltijana osallistunut tiiviisti alueen käytön luontovai- kutusten arviointiin.

Vuoden 2004 aikana valmisteltiin myös kahden Suomen vanhimman kansallispuiston laajentamista. Laki Pallas-Yllästunturin kansallispuiston laajentamises- ta hyväksyttiin 30.12.2004.

Lemmenjoen kansallispuistosta julkaistiin upea 335-sivuinen tieto- ja kuvateos Lemmenjoki – Suomen suurin kansallispuisto – The largest national park in Finland.

Euroopan unionin Life Luonto -hankkeet, joissa Metsähallituksen luontopalvelut oli mukana vuonna 2004

Tavoite: Luonto- ja lintudirektiivein ensisijaisesti suojeltavien lajien ja elinympäristöjen suojelu sekä Natura 2000 -alueiden kehittäminen.

- 2004–2008** Luonnonmetsät ja suot Koillismaan ja Kainuun vihreällä vyöhykkeellä
- 2004–2008** Pirkanmaan arvokkaiden lintuvesien kunnostus ja hoito
- 2003–2008** Uhanalaisen Fennoskandinavian naalin suojelu
- 2003–2007** Suomenlahden muuttoreitillä sijaitsevien lintuvesien hoito
- 2002–2007** Karjalan suot ja ikimetsät, helmiä luonnonhistorian ketjussa
- 2002–2007** Boreaalisten metsien ja puustoisten soiden ennallistaminen
- 2002–2006** Soiden ennallistaminen ja ympäristökasvatus Pohjois-Savossa
- 2001–2006** Linnustollisesti arvokkaiden kosteikkojen suojelu Keski-Suomessa

- 2003–2005** Parhaat käytännöt suomalaisissa lintuvesissä (Co-op)
- 2002–2005** Evo – eteläsuomalaisen metsäluonnon suojelua ja tiedotusta
- 2002–2005** Suomen eteläisimpien aapasuoerämaiden suojelu Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa
- 2001–2005** Pohjois-Karjalan lehdot, tikkametsät ja luonnonmetsät
- 2000–2005** Tikankontin ja lettorikon suojelu Pohjois-Suomessa
- 2000–2005** Keski-Lapin linnustollisesti arvokkaiden aapasoiden suojelu ja käyttö
- 2001–2004** Niittyjen ennallistaminen ja hoito Suomessa, Ruotsissa ja Virossa
- 2001–2004** Siikalahden arvokkaan lintujärven suojelu ja hoito
- 1999–2004** Lounais-Suomen arvokkaiden kosteikkojen kunnostushanke

Euroopan unionin rakennerahastojen tukemat hankkeet, joissa Metsähallituksen luontopalvelut oli mukana vuonna 2004

Tavoite: Alueellisten erojen vähentäminen EU:n sisällä tukemalla heikommin kehittyneitä alueita. Monenlaisten ympäristöhankkeiden toteuttaminen.

- 2004–2007** Kosteikot, luonnonsuojelualueet ja perinne maisemat maaseudun resursseina (Interreg III B)
- 2003–2006** Yhteiset uhanalaiset: tila, suojelu ja yhteiskunnalliset vaikutukset (Interreg III A)
- 2003–2006** Historiasta virtaa Lieksanjoen luontomatkailuun (Interreg III A Karjala)
- 2003–2006** Jokihelmisimpukan esiintyminen ja populaation tila Fennoskandian luoteisosassa
- 2004–2005** Natura 2000 –alueet Lapin voimavaraksi
- 2004–2005** Vihreä Silta III (Interreg III A)
- 2004–2005** Keropirtin rakennushanke (tavoiteohjelma 1)
- 2004–2005** Peuran Polun luontomatkailun kehittäminen
- 2004–2005** Kuninkaanpuiston luontomatkailun kehittäminen
- 2003–2005** Arktisen kestävä matkailun toimintamalli (Interreg III B)
- 2003–2005** Kalevala-puistot (Interreg III A Karjala)
- 2003–2005** Suurpetotietokeskuksen toiminnan käynnistäminen (Interreg III A)
- 2002–2004** Kestävä luontomatkailun kehittäminen Unescon Saaristomeren ja Länsi-Viron biosfäärialueilla
- 2002–2004** Paluu lähteille, luonto-opastusta perinteitä vaalien
- 2002–2004** Luontomatkailun edistäminen Oulangan ja Paanajärven kansallispuistoissa (Interreg III A)

Kuvat: Jaakko Kullberg

Dragsfjärdin Öron saarella tehdyissä valorysäkartoituksissa löytyi kaksi uutta perhoslajia alvarihietayökkönen (*Euxoa vitta*) ja heinäkoisalaji *Thisanotia chrysonuchella* (alla).

Lajistoselvityksissä löytyi paljon uusia lajeja

Luontopalvelut vastaa uhanalaisten eläin- ja kasvilajien suojelusta Metsähallituksen mailla. Metsähallituksella on erityisvastuu 34 lajista, kuten neidonkengästä (*Calypso bulbosa*), ruijanesikosta (*Primula nutans* var. *jokelae*), pohjanailakista (*Silene furcata*), maakotkasta (*Aquila chrysaetos*), naalista (*Alopex lagopus*), saimaannorpasta (*Phoca hispida saimensis*) ja valkoselkätikasta (*Dendrocopos leucotos*). Useimmat Metsähallituksen vastuulla olevista lajeista ovat EU:n tärkeinä pitämiä lintu- ja luontodirektiivien lajeja.

Suojelualueilla tehtiin monia merkittäviä uusia uhanalaisten hyönteis-, sieni- ja kääpälaajien löytöjä. Maamme biologisen monimuotoisuuden kuva täydentyy Metsähallituksen omien ja muiden asiantuntijoiden yhteistyönä.

Eniten havaintoja uusista uhanalaislajeista saatiin hyönteisseurantatutkimuksissa viidellä paahdealueella eteläisessä Suomessa: 15 uhanalaista ja 7 silmälläpidettävää perhosta, 7 uhanalaista ja 6 silmälläpidettävää

kovakuoriaista, 3 uhanalaista ja 4 silmälläpidettävää myrkkypistiäislajia sekä 1 uhanalainen ja 4 silmälläpidettävää ludetta.

Seurannoissa havaittiin myös yksi maallemme uusi laji, hietakastikalla elävä kaskas *Psammotettix slovacus*.

Komion luonnonsuojelualueelta Lopelta löytyi suurin harvinaisuus: erittäin harvinainen, hämähäkkejä syövä tiepistiäinen (*Ferreola diffinis*). Laji on harvinaisen koko maailmassa ja Suomesta se on havaittu viimeksi 1970-luvulla. Toiseksi merkittävin oli havainto erittäin uhanalaisesta sysimaamehiläisestä (*Andrena pilipes Fabricius*), joka tehtiin Räyskälän lentokentältä.

Komiossa löytyi metsänpolton jälkeen myös erittäin uhanalainen soikkopipomehiläinen (*Coelioxys elongata*) sekä silmälläpidettävät pihkahuopamehiläinen (*Anthidium strigatum*) ja hentopipomehiläinen (*Coelioxys inermis*).

Äärimmäisen uhanalainen hepokaulussieni (*Stropharia dorsipora*) havaittiin peräti kahdesta kansallispuistosta: Nuuksiosta ja Liesjärveltä.

Salamajärven kansallispuiston ja Salamanperän luonnonpuiston kääpäinventoinneissa löytyi 110 uutta uhanalaisten kääpien esiintymää. Kertynyttä tietoa hyödynnetään alueen hoito- ja käyttösuunnitelmassa sekä Jyväskylän yliopiston tutkimuksissa.

Maallemme uusi kääpälaaji kultahaprakääpä (*Postia luteocaesia*) löytyi Repoveden kansallispuiston inventoinneissa. Kääpä kasvaa kosteahkossa nuorehkossa järvenrantamännikössä, jossa on tuoreita tuulen kaatamia runkoja. Käävälle sopivaa elinympäristöä on Repovedellä luonnostaan ja sitä myös lisätään. Lajia on löydetty vain Ranskasta, Sveitsistä ja Nepalista.

Ylläksen-Aakenuksen alueella tehdyissä kääpäinventoinneissa löytyi tieteelle uusia lajeja: *Postia basamina* ja

Markus Väresvuo

Maassamme pesii 55–60 valkoselkätikkaparia. Lajin kantaa vahvasti mittava vaellus idästä.

Postia persicina. Näytteitä on kerätty jo 1960-luvulla Pisavaaran luonnonpuistosta, mutta nyt vasta lajimäärittäminen on varmistettu ja lajikuvaus julkaistu.

Saimaannorpan (*Phoca hispida saimensis*) pesintä onnistui hyvin ja kuutteja syntyi ainakin 65, mikä on ennätysmäärä. Norppakannan kasvu painottuu Saimaan keskiosiin.

Oulangan kansallispuistossa viime vuosituhannen lopulla löydetyn tulokaslajin, pohjoisamerikkalaisen albertanvehnän (*Leymus innovatus*) esiintymä hävitettiin. Laji kasvaa hiekkaisilla jokirannoilla ja sen kannan arvioitiin voivan vakiintua Oulangalle. Lisäksi pidettiin mahdollisena, että laji kilpailisi kasvupaikoista uhanalaisten lajien kanssa. Heinät kaivettiin maasta juuriin noin neliömetrin alalta. Näytteitä lajista toimitetaan alan museoihin.

Valkoselkätikan (*Dendrocopos leucotos*) pesimäreviirijä löytyi tehostetuissa maastoinventoinneissa 46. Lisäksi löytyi 21 elinpiirejä, joilla pesintää ei pystytty varmistamaan. Reviirien ja pesien määrä oli suurin koko 15-vuotisen tutkimusjakson aikana.

Kemijärvellä havaittiin heinäkuussa maakotkan (*Aquila chrysaetos*) pesä, jossa oli kolme poikasta. Tunturihaukalla (*Falco rusticolus*) oli eniten poikasia niiden vuoden aikana, jona Metsähallitus on vastannut lajin seurannasta. Pareja laskettiin olevan 16 ja poikasia 51. Määrän kasvu johtuu pohjoisen Suomen poikkeuksellisen hyvästä riekkokannasta.

Naalin (*Alopex lagopus*) esiintymistä Fennoskandian alueella selvitettiin ruotsalais-suomalais-norjalaisessa Life-hankkeessa. Vuoden 2004 aikana tavattiin 14 naalipoikuetta, mutta ei yhtään poikuetta Suomesta. Yksittäisiä eläimiä havaittiin vuoden aikana 8 kertaa, mikä osoittaa erittäin uhanalaisen naalin kuuluvan vielä myös Suomen eläimistöön.

Uusia raakkuesiintymiä (*Margaritifera margaritifera*) löydettiin Itä-Inarin ja Paatsjokilaakson raakkukartoituksessa. Kolmivuotinen Interreg-hanke on nyt puolivälissä ja kattaa Inarin alueen lisäksi Norjan ja Venäjän puoleiset Paatsjoen vesistöt. Tällä hetkellä näyttää uusia esiintymiä löytyvän eniten aiemmin tutkimattomista pienistä ja kivisistä puroista.

Paahdealueiden hoidolla turvataan monen lajin ainoat esiintymät

Terhi Rytteri

Kangasajuruoho (*Thymus serpyllum*) viihtyy harjuilla ja muilla avoimilla, paahteisilla paikoilla. Niitä pidetään avoimina hoitotoimin. Kangasajuruohon esiintymät ovat tärkeä elinympäristö monille uhanalaisille harjuperhosille.

Hoidamme uhanalaisia ja harvinaisia lajeja sekä niiden elinympäristöjä. Perinneympäristöjä hoitamalla suojelemme arvokkaita maisemia ja eliöstöjä sekä vaalimme kulttuuriperintöä. Ennallistamalla pyrimme palauttamaan ihmisen muuttaman alueen luonnontilaan tai mahdollisimman lähelle sitä. Luonnontilaisen metsien ja perinneympäristöjen lajistossa on eniten uhanalaisia lajeja.

Vuonna 2004 Metsähallitus ennallisti 22 km² metsiä ja 22 km² soita. Perinneympäristöjen kunnostusta ja hoitoa tehtiin 10,8 km²:n alalla. Ennallistamis- ja luonnonhoitotoimiin laadittiin vuonna 2004 valtakunnallinen seurantasuunnitelma yhteistyössä eri organisaatioiden asiantuntijoiden kanssa.

Vuoden 2004 kesällä hoidettiin Säskylässä ja Dragsfjärdin Öron saarella paahtalueita, jotta niillä asuvat, auringon paahteessa viihtyvät lajit säilyisivät. Rinteitä poltettiin ja puita poistettiin auringonvalon tieltä. Seurantatutkimuksen avulla saadaan lisää perustietoa paahteympäristöissä elävistä hyönteisryhmistä ja kasveista. Hoitotoimilla on kiire, koska monen uhan-

alaisen lajin ainoat esiintymät Suomessa ovat juuri paahtalueilla.

Perinneympäristöjä hoidettiin ja kunnostettiin mm. Lammin Sajaniemessä, jossa on reheviä ranta- ja metsälaitumia, sekä Someron Häntälännotkon rinteisellä hakamaalla. Saaristomerellä jatkettiin perinnemaiseman hoitoa ja täydennyskunnostusta yhteistyössä paikallisten asukkaiden kanssa. Espoon Laajalahden luonnonsuojelualueella niitettiin niittokoneella ruovikoituneita laidunalueita. Työ onnistui yli odotusten: matalaksi niitetyillä ranta-alueilla havaittiin ennätyksellisen paljon kahlaajia ja muita levähtäviä lintulajeja. Niitto tehtiin osana Lintulahdet-Life-hanketta.

Merenkurkun Björkön saaristossa ja Lohtajan Vattajanniemen dyynialueella käyskenteli maisemanhoitajina lampaita. Merenkurkun saaristossa lampaiden laidunnus ei ole päässyt koskaan täysin loppumaan, joten siellä kasvaakin satoja hehtaareja hakamaakoivikoita, joissa viihtyy myös Merenkurkun oma erillinen valkoselkätikkakanta. Hakamaita hoidettiin poistamalla katajia ja kuusia.

Metsä-Life-hankkeessa edistetään boreaalisten metsien ja puustoisten soiden ennallistamista. Vuoden 2004 loppuun mennessä oli ennallistettu metsiä 1 035 ha, harjumetsiä 249 ha ja soita 187 ha. Lisäksi on hoidettu

Tommi Päivinen

Valkoselkätikka pesii valoisissa lehtimetsissä, missä on runsaasti lahpuuta.

Lentokuva Vallas Oy

Ennallistamisen ja luonnonhoidon tavoitteena on säilyttää luonnon monimuotoisuus. Ennallistaminen on yleensä kertaluontainen toimenpide, jolla koetetaan nopeuttaa metsätalouskäytössä olleen suon tai metsän palautumista kohti luonnontilaa. Luonnonhoito on toistuvaa ja sillä pyritään ylläpitämään ihmisen luomia elinympäristöjä. Kuvassa pienaukutus.

62 ha valkoselkätikkametsiä. Hankkeen osana on järjestetty ennallistamiskoulutusta, johon osallistui yli 300 metsätalouden tulosalueen metsuria ja toimihenkilöä sekä kymmeniä luontopalvelujen työntekijöitä. Koulutuksen tavoitteena oli varmistaa ennallistamistöiden laatu ja kustannustehokkuus.

Metsiä ennallistettiin ennätysmäärä myös muualla. Sateinen kesä vaikeutti metsänpolttoa. Toisaalta sadessaällä oli myös myönteistä vaikutusta: ennallistetulla suolla veden pinta nousi yllättävän nopeasti. Ennallistamistyöt toteutettiin osana METSO-hanketta. Itä-Suomessa myös luonto auttoi ennallistamaan kohteita synnyttämällä yhdellä kertaa runsaasti lahoppua. Höytiäisen saarella Kontiolahdella trombi kaatoi puita 30 hehtaarin alalla.

Siikalahden luonnonsuojelualueen arvokkaan lintuveden suojelemiseksi on tehty paljon työtä viime vuosina, vaikka hoitotoimien vaikutukset on arvioitavissa vasta vuosien päästä. Vuoden 2004 seurannat osoittivat alueen vesilinnuston parien ja poikasten määrän kasvaneen. Uudet niityt ovat myös houkuttelleet alueelle enemmän kahlaajia. Muutonaikaisena levähdysalueena

Siikalahti nousi vuonna 2004 kansainvälisesti arvokkaaksi muuttolintujen levähdysalueeksi (luokka I).

Ylä-Lapin ainoa pahtakeltto-esiintymän (*Crepis tectorum* subsp. *nigrescen*) hoito heiniä poistamalla tuotti tuloksia. Esiintymän yksilöiden määrä nousi kahdessa vuodessa yhdeksästä 116 yksilöön.

Sallivaaran poroerotuspaikalla Inarissa kunnostettiin erotusaidan lähistöä kaatamalla puita. Hoitotoimet suunniteltiin hyödyntämällä vanhojen poromiesten paikallistuntemusta. Kaapin Jounin kentän hoitoa Lemmenjoen kansallispuistossa valmisteltiin laatimalla kentälle hoitosuunnitelma ja kartoittamalla rakennusten kuntoa.

METSOsta apua suojelualueiden metsäluonnolle

Etelä-Suomen metsien monimuotoisuushankkeen METSON avulla tehostetaan suojelualueiden metsäluonnon suojelua. Toiminta kohdistuu ajantasaisen perustietojen keräämiseen luonnonsuojelualueilta sekä luonnonsuojelualueiden ennallistamiseen ja hoitoon.

Luonnonsuojelualueiden luontotyypeistä on tarpeen saada kattavat tiedot, jotta hoito- ja ennallistamistoimet pystytään kohdistamaan niitä kipeimmin tarvitseville alueille. Tietoa tarvitaan myös silloin, kun halutaan suunnata retkeily pois kaikkein herkimmiltä alueilta. Myös tutkimuksen ja seurannan tekijät tarvitsevat luontotyyppitietoja.

Luonnonsuojelualueista kerättävä tieto on huomattavasti monipuolisempaa kuin perinteisessä metsänarvioinnissa saadut puustotiedot. Tietoja kerätään muun muassa pensastoista, Natura 2000 -luontotyypeistä ja kohteen geomorfologiasta, kuten harjujen esiintymisestä.

METSO-hankkeessa inventoitava pinta-ala on kaikkiaan 5 200 km² ja tiedot kerätään pääosin maastokartoituksin. Kun nelivuotinen hanke oli puolivälissä vuoden 2004 lopussa, oli kokonaisalasta kartoitettu 60 prosenttia. Metsähallitus osallistui myös yksityismaiden

Terhi Rytteri

Lahopuun lisäyksen tavoitteena on uhanalaisten lajien suojelu ja lahoppuujatkumon ylläpitäminen.

luonnonsuojelualueiden luontotyyppi-inventointiin yhteistyössä alueellisten ympäristökeskusten kanssa. Tietoja kerättiin kertomusvuonna noin 90 km²:n alalta.

Metsätaloustoiminnan muuttamia suo- ja metsäalueita, jotka ovat nyt luonnonsuojelualueita, palautetaan luonnontilaan ennallistamalla. Soiden ennallistamisen tavoitteena on palauttaa suon hydrologia eli saada suo kasvamaan jälleen turvetta. Samalla ennallistuu myös suomalaisema. Soita ennallistetaan tukkimalla tai patoamalla ojia ja haihdunnan vähentämiseksi myöskin poistamalla puustoa. Metsissä pyritään lisäämään hiiltynyttä puuta ja muita luonnonmetsän piirteitä sekä käynnistämään luontaisia tapahtumasarjoja kuten lahoppuun muodostumista. Muita metsien ennallistamismenetelmiä on pienaukutus.

METSO-hankkeen aikana tehostetaan myös puustoisten perinnebiotooppien eli kaskimetsien, hakamaiden, metsälaitumien ja lehdesniittyjen hoitoa. Perinteisten maankäyttömuotojen jääminen taka-alalle on johtanut perinnebiotooppien umpeenkasvuun ja lajiston uhanalaistumiseen. Perinnebiotoopit kaipaavat jatkuvaa hoitoa säilyäkseen. Ensimmäisenä toimenpiteenä on usein perinnebiotoopin kunnostus raivaamalla. Jatkossa alueen umpeenkasvu estetään esimerkiksi laidunnuksella. Osana METSO-hanketta hoidettiin myös valkoselkätikkametsiä, lehtoja ja muita arvokkaista puustoisista biotoopeja. Luonnonhoidon ja ennallistamisen tavoitteena on suojella harvinaisia ja uhanalaisia lajeja ja luontotyyppejä.

Ennallistaminen ja luonnonhoito tehdään yhteistyössä Metsähallituksen metsätalouden tulosalueen kanssa. Metsätalouden metsureiden työpanoksen käyttö ajoitetaan mahdollisuuksien mukaan talvikauteen, jolloin voidaan parantaa metsureiden työllistymistä ympäri vuoden.

METSO-hanke kestää kymmenen vuotta. Soita ja metsiä on toistaiseksi ennallistettu kokonaistavoitteesta noin viidennes eli 64 km². Valmiiksi kunnostettuja puustoisia perinnebiotoopeja oli vuoden 2004 lopussa yhteensä 6,2 km². Muiden hoitokohteiden pinta-ala oli vuonna 2004 lähes 2 km².

Metsähallituksen luontokeskukset, -talot ja palvelupisteet

Palvelupiste Etiäinen, 96930 Napapiiri, puh. 0205 64 7820

Hautajärven luontotalo, Hautajärventie 414, 98995 Hautajärvi, puh. 0205 64 6870

Hossan luontokeskus, Jatkonsalmentie 6, 89600 Suomussalmi, puh. 0205 64 6041

Hämeen luontokeskus, Härkätie 818, 31380 Letku, puh. 0205 64 4630

Ivalon palvelupiste, PL 35, 99801 Ivalo (Ivalontie 10), puh. 0205 64 7701

Palvelupiste Karhuntassu, Torangintaival 2, 93600 Kuusamo, puh. 0205 64 6800

Luontokeskus Kellokas, 95970 Äkäslompolo, puh. 0205 64 7039

Palvelupiste Kiehininen, Kelotie 1, 99830 Saariselkä, puh. 0205 64 7200

Kilpisjärven luontotalo, 99490 Kilpisjärvi, puh. 0205 64 7990

Koilliskairan luontokeskus, 99695 Tankavaara, puh. 0205 64 7251

Nestori – Saimaan luontokeskus, Akselinkatu 8 (käynti Aino Acktén puistotie 5), 57130 Savonlinna, puh. 0205 64 5929

Oskari – Linnansaaren luontokeskus, Ohitustie 7, 58900 Rantasalmi, puh. 0205 64 5916

Oulangan luontokeskus, Liikasenvaarentie 132, 93999 Kuusamo, puh. 0205 64 6850

Pallastunturin luontokeskus, 99330 Pallastunturi, puh. 0205 64 7930

Luontokeskus Petola, Lentiirantie 342 D, 88900 Kuhmo, puh. 0205 64 6380

Pyhätunturin luontokeskus, Kerontie 22, 98530 Pyhätunturi, puh. 0205 64 7302

Ruunaan luontotalo, Ruunaantie 129, 81750 Pankakoski, puh. 0205 64 5757

Savukosken luontotalo, Samperintie 32, 98800 Savukoski, puh. 0205 64 7556

Seitsemisen luontokeskus, Seitsemisentie 110, 34530 Länsi-Aure, puh. 0205 64 5270

Siida – Ylä-Lapin luontokeskus, Inarintie, 99870 Inari, puh. 0205 64 7740

Sinisimpukan luontokeskus, Meripuistontie, 25930 Kasnäs, puh. 0205 64 4620

Syötteen luontokeskus, Erätie 1, 93280 Syöte, puh. 0205 64 6550

Tammisaaren luontokeskus, Rantapuistikko, 10600 Tammisaari, puh. 0205 64 4613

Teijon luontotalo, Mathildanjärventie 84, 25660 Mathildedal, puh. 0205 64 4700

Terranova – Merenkurkun luontokeskus*, PL 2 (Museokatu 2), 65101 Vaasa, puh. (06) 325 3800

Tunturi-Lapin luontokeskus, Peuratie 15, 99400 Enontekiö, puh. 0205 64 7950

* Yhteistyössä Pohjanmaan museon kanssa.

Metsähallituksen luontopalvelut

Luontopalvelut, keskusyksikkö

PL 94, 01301 Vantaa, puh. 0205 64 100

Etelä-Suomen luontopalvelut
PL 94, 01301 Vantaa, puh. 0205 64 100

Länsi-Suomen luontopalvelut
PL 38, 39701 Parkano, puh. 0205 64 5500

Itä-Suomen luontopalvelut
Akselinkatu 8, 57130 Savonlinna, puh. 0205 64 5500

Pohjanmaan-Kainuun luontopalvelut
Torangintaival 2, 93600 Kuusamo, puh. 0205 64 6800

Perä-Pohjolan luontopalvelut
PL 8016, 96101 Rovaniemi, puh. 0205 64 7600

Ylä-Lapin luontopalvelut
PL 36, 99801 Ivalo, puh. 0205 64 7700

Luonnon ja ihmisen asialla

Metsähallituksen luontopalvelut suojelee ja hoitaa alkuperäistä ja uhanalaista suomalaista luontoa sekä tuottaa luonnossa liikkujille retkeilypalveluja. Vastuullamme ovat lähes kaikki maamme kansallispuistot, luonnonpuistot ja muut valtion suojelualueet sekä pohjoiset erämaat ja suuri määrä retkeilijöitä varten varustettuja muita valtion omistamia alueita. Alueiden hoidosta vastaa kuusi alueyksikköämme. Luontokeskukset ja -talot sekä muut palvelupisteemme antavat tietoa kohteiden luonnosta ja palveluista. Tietoa saa myös verkkopalvelustamme www.luontoon.fi. Tarkempaa tietoa toiminnastamme löytyy Metsähallituksen verkkosivuilta www.metsa.fi suomeksi, ruotsiksi, saameksi ja englanniksi.

METSÄHALLITUS

PL 94 (Vernissakatu 4), 01301 Vantaa
Puhelin 0205 64 100, telefax 0205 64 4350
www.metsa.fi, www.luontoon.fi